

Frágreiðing frá lögmanni 1977

Við byrjanina av hesi tingsetu standa fóroyingar í eini støðu, vit valla hava verið í áður.

Ofta hava vit livað í uppgongutíðum, vinnuliga og figgjarliga, men við hóttanum framman fyri stavn av tilíkum slag, at sigast kundi nakað frammanundan, nær hesar hóttanir fóru at gera um seg.

Ofta hava vit livað í óvissu um vinnuútlitið framvir, men við slíkum glottum fyri stavn, at umskiftið hómaðist í hesum glottum.

Men í lötuni gongur vinnuliga og materielt betri enn nakrantið, við útflutningsvøkstri sum ongantið, ílögum sum ongantið áður og betri inn-tøkumøguleikum enn nakrantið hjá eini heilari tjóð, har nærum hvør hond er í vinnu, og samstundis er óvissan um, hvussu leingi hesir møguleikar standa við, størri enn nakrantið, eins og óvissa er um, í hvønn mun teir møguleikar, sum skaptir verða, kunnu bera uppímóti teim, sum fjara burtur.

Vissa er um, at tað, sum hevur sermerkt fóroyska fiskivinnu seinastu 20 árin, har broytingar alsamt eru hendar í fiskimynstri, skipasløgum, viðgerðarhættum og viðvikjandi fiskasløgum, dentur hevur verið lagdur á, fer at vara við í komandi tíð.

Óvissan viðvikur tí orku, vit eiga, til at laga vinnuna eftir teim broytингum, sum nú henda oftari og skjótari enn frammanundan.

Vit hava árini frammanundan megnað at framt umleggingar í stórt mót, vit eiga ein veiðusflota, sum hevur verið so væl útgjørdur, at hann liðuliga hevur nýtt ein veiðuhátt fyri og annan eftir, men hava tá veiðunøgdírnar ella kvoturnar verið so rúmar, at ikki hevur verið neyðugt at læsa eitt ávíst tal av skipum til ávísar veiðuhættir ella inni í ávísum kvotum, og hava vit oftast havt slikt skákbrá til umhugsunnar, at loysnir funnust.

Fjøltáttanin av veiðuslotanum, sum byrjaði fyrst í sekstiárunum við línu-bátalotanum, helt fram miðjan sekstiárinu við kraftblokkaveiðuni og síðan við frysti- og saltfiskatrolaranum seinast í hesum árum og við rækju-, svartkalva- og hemaraslotanum í sjeytiárunum eins væl og útbyggingin av heimaflotanum eru orsókin til, at so væl hevur gingist við tillaginini til broyttar umstøður.

XVIII

Krøvini til henda flota og tillagingarevni hans eins og til okkara samráðingarevni og fyriskipingarevni í lóggávu og umsiting herðast alsamt í hesum árum og kantska serliga í 1977 og 1978, sum eru fyrstu árini aftaná ta kollvelting innan umstøður og veiðumöguleikar, sum 200 fjórðinga fiskimarkini hava framti.

Teir möguleikar vit eiga, neyðugar fyriskipanir og últitið annars, vil eg greina nærrí undir umrøðuni av utanlanda samráðingunum og av teim úrslitum, sum fyribils eru rokkin.

Útflutningsframgongdin, sum byrjaði aftur seinnu helvt av 1975, tá býtislutfallið í utanlandahandli okkara batnaði aftur, og allur flotin kom aftur í vinnu, helt á alt árið 1976 og tað, sum farið er, av 1977.

Samlaði útflutningurin í 1976 var soleiðis 631,4 mill. kr. ella 167,5 mill. kr. meira enn í 1975, og fyrra hálvár í ár er hann 360 mill. kr. ella umleið 100 mill. kr. meira enn sama tíðarskeið í fjør. Árið í ár tykist sostatt aftur at sýna met, hvat samlaðum útflutningi viðvíkur, og hetta bæði tá mett verður í dagsins prísum og í 1970-krónuvirði.

Verður indeksið í býtislutfallinum í utanlandahandlinum sett til 100 í 1970, var tað 128 í 1973, 82 í 1975 og 90 í 1976. Herumframt hevur í 1977 ivaleyst enn ein batnan verið, soleiðis at vit í dag hava vunnið munandi aftur móttvegis teim afturstigum, sum oljukreppa og konjunkturfall annars í 1974 og 1975 vóru orsök til.

Hava vit útflutt meir í 1976, so er eisini innflutt munandi meir enn fyrr, nevniliga fyrir 789,3 mill. kr. móttvegis 651,2 í 1975, men av hesum vóru sonevndar konsumvørur t. e. föði- og drekkivørur, klædnávørur, innbúgv, bilar o.a. fyrir 325 mill. kr., rávørur til landbúnaða, fiskivinnu og ídnað (herundir skipasmiðjur) og olja til vinnulívið fyrir 225 mill. kr. og ilögur í maskinur, flutningstól til ídnaðin og skip fyrir 240 mill. kr. íalt. Bert til skipakeyp utanlanda vóru nýttar umleið 160 mill. kr., so stórus partur av innflutninginum í 1976 er nýttur á ein slíkan hátt, at framleiðsluamboð okkara, sum eru grundarlagið undir framtíðar vinnu, eru útbygd munandi.

Hallið á gjaldjavnanum, sum í 1975 var umleið 123 mill. kr., bleiv í 1976 112 mill. kr. ella nakað minni enn í 1974, tá hallið var 118 mill. kr.

Í ár er eisini væntandi, at hall verður á gjaldjavnanum móttvegis útheimnum, men hóast skipainnflutningurin í 1977 ikki verður stórvegis minni enn í 1976, kann ein í dag meta, at hetta hall ikki rókkur tilíkum hæddum, at orsök er til serlig tiltök. So leingi tað eru ilöguvørur heldur enn brúksvørur, sum eru orsókin, ber til at hava hall nøkur ár á rað. Sammeta vit t. d. útflutning og innflutning í 1970-krónum og taka skipainnflutningin burturúr, so sær myndin soleiðis út:

	1970	1976
Útflutningur	259,7 mill.kr.	364,5 mill.kr.
Innflutningur	219,5 - -	338,1 - -

XIX

Samlaðu ílögurnar í einum samfelag siga vanliga eitt sindur um tað álit, sum innan fyri einstaklingavirksemi og hjá tí almenna verður sett til framtíðina. Á sama hátt sigur samlaða uppsparingin eitt sindur um ta konsolidering, sum hendir, og um möguleikarnar fyri at skáka sær undan möguligum háttaföllum í framtíðini.

Almennu og vinnulívs- og einstaklingaílögurnar í 1976 voru 500 mill. kr. mótvægis 460 í 1975 og 400 í 1974.

Samlaða sparingin í 1976 var 468 mill. kr. mótvægis 406 árið fyri og 361 í 1974.

Figgjarviðurskifti annars.

Hesi ár har stórra almennar ílögur eru framdar enn áður og har tær skifandi umstøðurnar, fiskivinnan hevur virkað undir, hava sett stór krøv til orku landskassana at lata ískoyti til vinnuna, hava vit tikið nakað av lánum uttanlands, men í mun til samlaðu figgjarorku okkara eru hesi lán av útlendingum ikki mett ov stór at vera.

Inntøkur landskassans eru munandi øktar tvey tey seinastu árin, hóast skattleggingarstigin í 1975 og 1976 hevur verið óbroyttur og fyri 1977 er lækkaður. Tað sama kann verða sagt um tollintøkurnar. Í 1975 var ein hækking á nøkrum ikki-neyðsynjarvørum, men síðani eru ongar tollhækkingar farnar fram. Tann stórra innflutningurin hevur gjørt tað, at tollintøkurnar hjá landskassanum hava havt ein rættiliga stóran vökkstur. Samstundis sum hesin stóri vökkstur hevur verið í inntøkunum, so kann um krøvni til landskassan verða sagt, at tey hava ikki verið minni. Hesum krøvum má ansast eftir, so tey fáa sín frama á tann mest skilabesta hátt fyri samfelingið í öllum tess liðum.

Hóast eina vaksandi figgjarlóð hevur tað ikki verið hildið beint at fíggja allar ílögur yvir raksturin á figgjarlógin. Skuldi tað vegarbeiðið, ið er farið fram, alt verið fíggjað á tann hátt t. v. s. yvir raksturin, hevði verið neyðugt at skert munandi á flestu játtanum, og er tí ein ávísur partur fíggjaður við lagaligum uttanlandaláni.

Tað sama kann verða sagt um tann alstóra pening, sum landskassin hevur borið og ber sum studningslán til tann stóra skipaflota, ið komin er og kemur til landið í hesum ári eisini. Hesar ílögur — studningslánini — sum eru stórar, og sum skulu fíggjast í einum stuttum tíðarskeiði, kann ikki vera klókt at taka allar yvir raksturin.

Figgjarlógin hevur tí á hesum øki bæði tey seinastu árin verið sett lægri enn tann metta útreiðslan. Tilíkt kann sjálvandi koma at tyngja likviditet landskassans nakað. Landsstýrið hevur tí eftir heimild í verandi figgjarlóð um lántøku av 10 mill. kr. verið úti um seg á uttanlanda peningamarknaði,

XX

og kann verða upplýst, at tá lánimöguleikar og lánitreytir í lötuni eru góðar, hevur landsstýrið beint nú tikið hetta lánið uppá umleið kr. 10 mill. Rentan er 7,7% við kursi 98,5. Lánið er frádráttarfrítt tey fyrstu 5 árini og verður síðan at gjalda aftur yvir 5 ár.

Føroyar sum samfølag tykist framvegis at vera lántakari, sum eיגur álit á internationale marknaðinum. Hesi lán, sum hava medvirkað til, at vit eru sloppin undan tí arbeiðsloysi, sum herjar uttanum okkum, eru eisini medvirkandi til at gjaldorka borgarans ikki er viknandi, men heldur vaksandi, sum tølini sýna á fíggjarlögum, eykafíggjarlögum og teirri partvísu uppgerð pr. 1.7.1977 viðvíkjandi inn- og útgjaldingum hjá tí almenna, sum er hjáløgd.

Føroyskur búskapur kann tí uppá stytri sikt metast at vera í sunnum útviklingi, hóast forbrúkið er stórt, og hóast lántøkurnar seinastu árini hava verið munandi.

Prísvøksturin hjá okkum hevur í skeiðinum frá 1. juli 1976 til 1. juli 1977 verið lægri enn aðrastaðni; hetta kemst partvís av handilspolitisku støðu okkara utan fyri felagsmarknaðin, sum gevur okkum høvi til at flyta inn ódýrar matvørur, soleingi EEC hevur framleiðsluyvirskot av slíkum, og partvís av teim skipaðu viðurskiftum, arbeiðsmarknaður okkara virkar undir, har lönarbatar, avtalaðir eru, verunliga galda fyri sáttmálaskeiðið, og tí eingin sokallað »løngliðing« fer fram.

Prístalsvøksturin var 4,6% og samanlagt knappliga 13% í tvey ára skeiðinum, síðan nýggja prístalið var sett; vit liggja sostatt í tí lægra endanum í vesturheiminum hesum viðvíkjandi.

Tað, sum sagt bleiv seinasta ár um sölumöguleikarnar fyri matfiskavørur, er framvegis galldandi, og verður tað tí avgerandi fyri føroyskan búskap, hvussu veiðumöguleikarnir legna seg, heldur enn at handilspolitiska myndin broytist.

Sjóvinnan.

Veiðumöguleikarnir eru grundarlagið, men kunnu flestu teirra ikki nýtast á rationellan hátt við lönandi úrslitum, livst heldur ikki leingi. Eina tíð ber til yvir skatta- og studningsløggávu at rækka rættuliga langt í umflytan av inntøkum millum stættir ella vinnugreinir, men meginreglan má vera, at størri parturin av vinnuni hevur høvi at virka við lönandi úrslitum meginpartin av tíðini.

Tørvurin á nóg góðum hagfrøðisligum tilfari er serliga stórur, tá metingar skulu gerast viðvíkjandi umflytan av peningi innan samfølagið, tað er tí gleðiligt, at grundarlagið fyri metingum í ár er munandi betri enn somu tíð í fjør, tá bert fáir skipaeigarar høvdu latið tilfar inn, í ár liggja fyri

rakstrarúrslitini frá 213 skipum, eins og inntøkuuppgerð fiskimanna-felagsins fyri teir ymsu veiðuhættirnar fevnir fleiri skip enn seinasta ár, soleiðis at betri grundarlag er undir metingunum.

Úrslitini sýna, at hjá saltfiskatrolarum og frystiskipum er avlopið til rentur, avdrátt og fyrisæti frægari í meðal enn í 1976, hjá ísfiskatrolarum og nótaksipum er hendur ein munandi bati, eins og ídnaðarskipini eru betri fyri (við teim prísum, galdandi eru í dag, skuldu tey verunliga havt lönandi veiðu), útróðarbátar og skipa hava sum heild frægari úrslit í 1976 enn í 1975, meðan stállínuskipini eru ringast fyri, serliga tey sum einans hava rikið ísfiskaveiðu.

Eru rakstrartølini sum heild nakað frægari, kann um hýrurnar sigast, at ein heilt stór og gleðiligróking her er hend. Fylgiskjalið hesum viðvíkjandi sýnir hækkingar uppá 15.-45.000 kr. í meðal um árið hjá fleiri skipaslögum, men aftur her sæst, at ísfiskalínuskipini, saltfiskagarnaskipini og skip á ymsari veiðu hava givið ov lítið av sær til manningarnar, soleiðis at daglønin kann sigast at liggja undir rímuligum marki.

Tað, sum sagt var í fjør, um at studningsskipanin ikki er nóg liðiligróking, er framvegis galdandi. Hetta, at fyribilsstudningar hava lyndi til at gerast varandi, kann í onkrum føri medvirka til, at neyðug rationalisering ikki verður framd nóg tíðliga.

Við teim amboðum, vit eiga í dag til at meta um úrslit og tørv, kundi sama peningaupphædd kanska verið betri nýtt, um hon varð nýtt mest, har tørvurin er störstur og í ávisan mun til fremjan av rationaliseringum.

Tølini sýna, at línuveiðuni tørvvar broytingar og munandi stuðul enn eina langa tíð, og tá vit vita, at ávis fiskaslög best fáast upp úr havinum við línu, áttu vit at nýtt størri orku peningaliga og á annan hátt her, soleiðis at hesin veiðuháttur gerst högligari og meira lönandi enn í løtuni. Sama kann ivaleyst sigast um aðrar veiðuhættir. Tá vit kenna tey góðu úrslit, fjøltáttan av veiðuni hevur givið, og tá vit vita, at ráð eru ikki at lata nakra leið ella nakran veiðuhátt okkum av hondum, mugu nú ábyrgdarmenn innan vinnuna, umsiting og löggevarar taka stig til neyðugar broytingar.

Ídnaður.

Á ólavssøku í fjør segði eg, at neyðugt er altíð at brynja seg til broytt viðurskifti. Hetta ger seg galdandi fyri fiskivinnuna, og hetta er eisini royndur lutur, skulu vit tala um føroyskan ídnað, sum stuðlaður av teimum ilögumöguleikum, ið skaptir eru gjøgnum almennar veitingar við láni, studningi og veðhaldi, so líðandi hevur singið stöði at standa á.

Sjeytiárini higartil eru tey, har skjøtil varð settur á at birta reiðiliga uppendir framtak fyri ídnaðin.

XXII

Landsstýrið leggur dent á nú at kanna viðurskiftini í idnaðinum uppaftur meira, og fyri at skunda undir ætlar landsstýrið at seta starvsnevnd, hvørs høvuðsuppgáva verður skrásetan, at gera yvirlit yvir tað, sum er framt og at koma við tilmæli um ábøtur innan tað, sum skapt er, og gera tilmæli um samskipan av fíggjingini til alla idnaðarútbýgging. Her verður at meta bæði um tørvandi stuðul til útbýggingar og til rakstrarfíggjan.

Eisini í ár eru og verða fleiri týðandi ílögur gjördar innan idnað á landi. Vert er at nevna stórlögurnar, sum nú fara fram á skipasmiðjunum, her tað snýr seg bæði um nýggjar tættir og styrkjan av verandi til fremjan av storrí skipabýgging, umbyggingum og umvælingum, soleiðis at vit standa betri fyri í skipasmiðjuidnaðinum.

Hesar ílögur tota út ímóti 30-40 mill. kr. og verða fíggjaðar av Ídnaðargrunninum, Menningargrunnинum og Egnsudviklingsfonden. Við tí broyta fiskimynstri, sum stendur fyri, koma vit at rökja okkara egnu skip meira á egnum skipasmiðjum, og til tess krevst sjálvsagt, at vit hava tey amboð, neyðug eru at rökja hesa uppgávu.

Ílogan, sum her er talan um, er ikki bara neyðug, men er ein munandi styrkjan av okkara skipaídnaði og möguleikum hansara at standa seg framvir og at taka yvir ta stórþýgging, sum fer fram uttanlanda. Her er talan um skipasmiðjurnar á Skála, í Havn, í Vestmanna og í Vági. Aðrar ætlanir um bygging av fórum til heimaleiðirnar eru eisini frammi. Men uppií öllum hesum eיגur eisini at vera nevnt tað uppskot, sum landsstýrið hefur lagt fyri tingið um broyting av studningslánnum, til skipabýgging til lagalig og langfreistað lán; umlegging heldur landsstýrið vera í tráð við tann framtaks- og menningarpolitikk, sum hefur havt til endamáls at styrkja og menna okkara búskap. At neyðugt er í dag at leggja á annan bógv við stuðulslánnum og -veitingum, soleiðis at samfelag okkara eisini á øðrum økjum kann gerast ført at bjarga sær framvir, er einki meir enn ein neyðug leið, um vit áfram skulu stevna móti tryggum tíðum fyri samfelið.

Seinnu árin eru farnar stórútbýggingar fram innan fiskaídnaðin bæði við nýþýgging og útbýggjan av verandi virkjum. Havandi í huga tey mongu fiskasløg um okkara leiðir, sum fóroyingar enn gera lítið av at troyta, er eyðsæð, at ílögutørvurin innan henda tått framvegis er stórur.

Landbúnaður.

Landbúnaðurin, ið áður var høvuðsvinna landsins, hefur bert í lítlan mun fylgt við í vinnuliga framburðinum í samfelagnum, og eru tað mong viðurskifti, ið hava gjört, at soleiðis hefur verið.

Landsstýrið gongur inn fyri, at handan gongd verður steðgað, og landbúnaðurin aftur gerst ein meiri týðandi tåttur í samfelagnum.

XXIII

Tað almenna eיגur tí saman við vinnuni at gera miðvisar framtíðarætlanir um, hvussu mynstrið eiger at vera.

Í seinastu tingsetu var spurningurin um byggjan av búnaðarskúla og royndarstøð viðgjördur, og samtykti tingið, at ein tilíkur stovnur skal byggjast.

Landsstýrið arbeiðir nú við málignum og vil í hesari tingsetuni leggja málið fyrir tingið til endaliga samtykt, so farast kann undir tilíka útbygging beinanvegin.

Keyp og søla av feroyskari búnaðarframleiðslu er alt ov illa fyriskipað og verður at koma í fastari legu. Landsstýrið er vitandi um, at umboð fyrir vinnuna arbeiða við málignum, og metir landsstýrið eitt positivt úrslit av hesum kanningum vera eina høvuðsfyritreyt fyrir almennum stuðli og neyðugari stýring av innfluttum landbúnaðarvørum, so feroysk framleiðsla fær framihjáraett.

SOSIAL MÁL

Dagpeningaskipan.

Øllum eiger at verða tryggjað figgjarligt trygt støði at liva á. Hesin tåtturin í landsstýrisins málsetningi fevnir eisini um ta framhaldandi útbygging av sosialu lóggávum okkara, sum broytingarnar í samfelagnum so hvørt kreyja.

Landsstýrið setti sær sum mál at fremja eina dagpeningaskipan at tryggja inntökumiss fyrst og fremst fyrir tímalønt undir sjúku, vanlukku og barnsburði. Í vetrartingsetuni komandi vil landsstýrið leggja uppskot fram til lög um dagpeningaskipan.

Pensjónslóginar.

Málið, at fólkapensjón, avlamispensjón og einkjupensjón skal liggja á sama støði sum í hinum Norðanlandum, hevur verið fylgt í okkara lóggávu. Men at fáa pensjónsveitingarnar upp á ta hædd, sum er ynskjandi, er ein felagsuppgáva, vit og danir mugu loysa, hóast krøvini til hitt almenna eru stór í hesum árum. Landsstýrið hevur sett fram uppskot um broytingar í farnu tingsetu og fer eisini í komandi setu at halda áfram við royndunum at betra korini hjá teimum, sum megu fáa úrkому sína eftir hesum lóggávum, m. a. eru reglugilar samráðingar hesum viðvíkjandi við stjórnina.

Pensjónin til einkjur við forsyrgjaraskyldu er samtykt av lögtinginum at verða hækkað við kr. 700 pr. mánaða. Ríkisstjórnin hevur váttað, at málið um broyting av pensjónstreytunum verður lagt syri fólkatingið, so broyt-ingarnar kunnu koma í gildi frá november í ár.

Men tað, sum politikkararnir í komandi tíðum megu gera sær greitt, er, at munandi peningajáttan krevst, um tað almenna skal kunna greiða pensjónstørvin. Um hesin peningur skal fáast gjøgnum beinleiðis skattir ella avgjøld, er ein opin spurningur. Landsstýrið umhugsar eisini at fremja broyting, harestir pensjónskoyti ikki skal verða ávirkað av aðrari inntøku, tá pensjónistur er oman syri 67 ár, herastrat at fremja eina skatting av pensjónistum eins um alt landið.

Eisini her koma samráðingar við ríkisstjórnina inn í myndina.

Ætlan landsstýrisins við byggjan av ellis- og røktarheimum stendur við, verður byggingin í Klakksvík byrjað um fáar máanaðar.

Bygging av deildum syri andsveik er byrjað, men eftir stendur tann nú meira og meira aktuelli spurningurin, um sjúklingarnar á sinnissjúkra-leildunum, sum meira krevja røtk enn viðgerð, mest vegna aldur.

Tað verður neyðugt, at røktarheim syri hesar sjúklingar verður gjört, soleiðis at sjúkrahúsið fær möguleika at taka sær av öllum teimum, sum tørva viðgerð.

Sambært tað álit, sum gjört var um eina nýggja kommunulæknaskipan, fer landsstýrið á komandi fíggjarlógaruppskoti at seta uppskot fram um játtanir, so farast kann undir tær í álitinum samtyktu setanir av fleiri kommunulæknum og uppbyggjan av heimasjúkrarøktarskipanini. So hvørt vit byggja út krevjast broytingar, ikki minst á sjúkrahúsum, har økt tal av serviðgerðarfólki framhaldandi er neyðugt, tá endamálið skal vera at røkja allar sjúkratilburðir so gott sum möguligt.

Sethúsabygging.

Eitt av teimum málum, sum sitandi samgonga hevur sett sær syri at gera nakað við í tingskeiðinum, er sethúsabyggingin. Tað er framvegis tvørligt hjá fólk at fáa sær egin hús; lánini eru dýr og ikki nóg langfreistað. Ætlan landsstýrisins er at leggja uppskot fram um at broyta og víðka útláns-virksemið hjá Húsalánsgrunninum. Meðan grunnurin fyri tveimur árum síðani fekk 3,5 mill. kr. avsettar á fíggjarlóginu, hevur hann tvey tey scinastu árin finnið ávikavist 7,5 og 9,5 mill. kr. Hugsan landsstýrisins er, at Húsalánsgrunnurin fyrst og fremst skal veita lán til vanlig sethús, at lánini skulu vera størri enn nú, og at afturgjaldstíðin skal vera longri.

Uppskotið miðar eisini ímóti at útvega grunninum inntøkur á annan hátt enn beinleiðis yvir fíggjarlóginu.

XXV

Umhugsað verður at avmarka lánini soleiðis, at hava fólk hug at byggja stórrí hús enn vanligt, mugu tey figgja slíka bygging sjálvi.

Meginspurningurin er samstundis at tryggja nóg stórt grundókisútboð og at avmarka spekulatiónsmöguleikarnar innan bygging. Tann stuðul, sum yvir rentufrádráttarregluna verður veittur utan sosiala javnvág, skal eisini takast til umhugsunnar.

Skúlamál.

Hetta seinasta árið hava samráðingar verið millum landsstýrið og ríkistýrið um samskipan av allari skúlaumsiting í Føroyum. Sett varð ein dansk-føroysk embætisnevnd at kanna, hvussu stóran myndugleika landsstýrið og lögtingið eiga at hava at gera reglur og lögir, hóast skúlin framvegis partvís verður goldin av ríkiskassanum. Henda nevnd hevur havt fyrsta fund sín, og miðað verður ímóti at fáa eitt álit klárt til heystar, soleiðis at landsstýrið eftir samráðingar við ríkisstýrið kann leggja eitt uppskot viðvíkjandi skúlaumsitingini fyri lögtingið í hesi tingsetu.

Í seinastu tingsetu hevði lögtingið orðaskifti um framtíðar skúlaskap í Føroyum sum heild. Út frá tí, sum kom fram undir hesum orðaskifti, og út frá teimum álitum um fólkaskúla, vinnuskúla og aðrar skúlar, sum áður eru gjørd, verður nú arbeitt við lógartekstum fyri framtíðar skúlaskapin. Landsstýrið ætlar at leggja uppskot fyri tingið í hesi setuni um m. a. fólkaskúlan, framhaldsskúlan og læraraskúlan. Møguliga verður eisini uppskot lagt fram um nýskipan av sjómansútbúgviningini.

Handilsskúlin hevur framvegis ikki egin høli at virka í. Landsstýrið hevur mælt ríkisstýrinum til fyribils at byggja tveir handilsskúlar í Føroyum, annan í Eysturoynni og hin í Havn. Somuleiðis hevur landsstýrið mælt til, at hægri handilsskúlaprógv skal kunna fáast í Føroyum.

Mentunnarmál.

Útbygging fer fram á stovnunum á Debessartrøð.

Á Føroyamálsdeildini á Fróðskaparsetrinum singu fyrstu næmingarnir tvey ára exam.art. prógv í føroyskum og norðurlendskum bókmentum. Sáttmáli er fingen og tingingar fara fram við norðurlendskar læristovnar um viðurkenning av próvnnum í samband við framhaldsnám. Sett er eisini nevnd, ið skal koma við tilmæli um rættindi til starv við føroyskar stovnar.

Støðisútbúgviningin og gudfrøðideildin eru undir útbygging við góðum úrsliti.

Evnafrøðisliga starvsstovan starvast nú, sum upprunaliga ætlanin var, við trimum deildarleiðarum og er soleiðis før fyri at átaka sær fleiri og storrri uppgávur.

Byggingin av nýggjum landsbókasavni er komin væl áleiðis, og í Klaksvík er bókasavnið flutt í nýggj og tíðarhóskandi høli. Verður ætlanin við einum bókasavnsbussi framd, skuldi möguleiki verið fyri einum nógv betur og aktivum bókasavnsarbeiði enn frammanundan.

Hini søvnini starvast undir ringum húsaumstøðum. Støða eigur skjótast gjørligt at verða tики til byggjan av fornminnissavni, helst saman við frílandssavni, meðan hini søvnini fyri ein part verða hjálpt, tá landsbókasavnið flytir í nýggju húsini.

Senditíð útvarpsins er longd og farið verður undir bygging av nýggjum útvarpshúsi. Tingið hevur gjort principsamtykt, at føroyskt sjónvarp skal setast á stovn, og eru neyðugar kanningar skjótt lidnar, millum annað um sendingar frá fylgisveini.

Norðurlendska húsið í Føroyum er boðið út í arkitektkapping, og verða uppskotini dømd fyrst í oktober, og skuldu húsini verið liðug um 3-4 ár.

Stórur áhugi tykist at vera fyri tónleiki, sjónleiki, myndalist og øðrum listagreinum.

Ætlandi vilja áðurnevndu byggingar, landsbókasavnið, útvarpshúsið og norðurlendska húsið fyri eina tíð uppfylla húsatørvin hjá flestu listagreinum.

Vega- og havnabyggingar.

Landsveganetið verður framvegis útbygt, og er komið langt við at útbyggja høvuðsferðsluvegirnar. Vøksturin í ferðsluni setur storrri krøv til vegirnar, og er tí neyðugt at breiðka og útbyggja stóran part av teimum eldrum vegunum, og eru hesi arbeiði mangan arbeiðs- og peningakrevjandi.

Upprunaliga uppskotið til peningajáttan á fíggjarlóginu frá landsverkføðingsstovnininum varð munandi lækkað av játtandi myndugleikunum. Verður tí minni gjort av vegum, enn har er ætlað um, og neyðugt hevur verið at bíða við summum arbeiðum. Ætlanin er so at fara undir hesi arbeiði komandi ár.

ENN eru tó fleiri bygdir, ið einki vefsamband hava, og sum ikki er lív lagað, um ikki tilíkt samband fæst. Tá landsveganetið er komið so mikið ávegis, sum tað er, asfaltstøð og verkstaðarbygningur gjørd og grótbrot og nýmótans skervknúsiverk útbygd, skuldi möguleiki verið fyri, um fíggjalliga gongdin í samfelagnum verður sum higartil, at útbygt vega- og bergholssambandið til tær bygdir, ið estir eru.

Havnaætlanin frá 1969 og 1974 er at enda komin næsta fíggjarár, og eru flestu arbeiðini antin gjørd ella í gerð.

XXVII

Nýggj havnaætlan er løgd fyri tingið seinast í tingsetuni og kemur til viðgerðar í hesari. Er her talan um mikla útbygging um alt landið. Verður skipanin fylgd í landsstýrisuppskotinum, skuldi tað verið lettari hjá kommununum at fíggja havnabyggingarnar, enn verið hevur frammanundan.

Fylgjuskjølini frá landsverkfroðingsstovninum siga frá gongdini innan tey ymsu arbeiðini.

Strandferðslan.

Hetta seinasta árið hevur strandferðslan sight við somu skipum sum áður, og onki nýtt far er komið í flotan. Eftir uppskoti frá landsstýrinum hevur lögtingið nú játtáð lániheimild upp til 12 mill. kr. til bygging av nýggjum fari at sigla um Lorvíksfjørð og somuleiðis til bygging av einum fari til Skúvoyar. Tilboð eru komin inn uppá ta nýggju Ternuna, og ein av fyrstu døgunum verður støða tíkin til, hvar skipið skal byggjast. Síðani bergholið í Eysturoynni varð latið upp seinasta heyst, hevur stór ferðing verið við bilum um Lorvíksfjørð, og mangan er tað torført hjá Ternuni at taka alla ferðsluna.

Tað hevur verið hildið fram við at útbyggja farmsambandið landvegis hetta seinasta árið, og sum heild er Strandferðslan nú komin á mál hesum viðvíkjandi.

Smyril er aftur í ár í uttanlandasigling, og talið av ferðafólkum og bilum er støðugt vaksandi. Seinasta ár flutti Smyril 17.000 fólk í uttanlandsiglingini, og líkt er til, at talið á ferðafólkum í ár verður omanfyri 20.000. Hetta hevur givið eitt rakstraryvirskot summarmánaðirnar, men harafturímóti hevur skipið undirskot um veturin í innanoyggjasigling. Dúgvan verður framvegis nýtt sum hjálparskip um summaríð, men er ikki væl hóskandi til hetta endamál, bæði tí at hon ikki kann flyta bilar, og tí at hon ikki tekur nóg nógv ferðafólk. Umhugsað verður at útvega annað far í staðin syri Dúgvuna, men í løtuni er onki slíkt far tøkt.

Støðutakan til spurningin um samskipan av fólka- og farmaflutningum kann nú ikki bíða longur.

Verður eingin broting í verandi mynstri framd, kann ein gera sær greitt, at ávisar smærri bygdir vera heilt afturútsigldar, og vera kanska verri fyri enn tær voru, áðrenn vegaútbyggingin tók dyk á seg. Henda útbygging tær eins væl og aðrar í landinum eru við til at gjalda.

Landsstýrið umhugsar at útvega sær eina standandi heimild til at keypa slíkt far, so ein ikki verður fyri tí, at hóskandi skip gleppa okkum av hondum, tí lögtingið ikki er saman, so støða kann takast.

XXVIII

Rakstrarúrslitið hjá Strandferðsluni hevur annars verið batnandi tvey tey seinastu árin, hóast hon framvegis hevur undirskot. Meðan undirskotið fyrir tveimur árum síðani var um 7,5 mill. kr., var tað seinasta fíggjarár umleið 6 mill. kr.

Postverkið.

Raksturin av postverkinum, eftir at tað var yvirtikið, hevur givið eitt betri úrslit enn mett varð frammanundan. Endaligur roknskapur syri tað fyrsta fíggjarárið undir landsstýrinum er ikki liðugur enn, men fyribilstöl vísa, at postverkið áðrenn avskrivingar hevur útvíð 1 mill. kr. í yvirskotti. Eftir avskrivingar liggur yvirskotið um 600.000 kr.

Tað er serliga útgávan av frímerkjum, sum hevur givið væl av sær. Seinastu frímerkini komu út í apríl mánað í ár, og tá varð selt syri yvir 4 mill. kr. til savnarar kring heimin. Nýggj frímerki koma aftur í september mánað í ár, síðani í desember og í mars mánað næsta ár. Áhugin syri teimum fóroystu frímerkjunum er framvegis stórur.

Arbeidið við at geva út og selja frímerkini hevur skapt eitt nýtt arbeiðspláss. Væl av fólk, sum áður hevur havt torført við at singið hóskandi arbeidi, hevur nú arbeiði á frímerkjadeildini mestsum alt árið.

Tað verður neyðugt at fara undir útbygging av postverkinum. Arbeit verður við at útvega hóskandi grundøki í Havn til eitt nýtt høvuðsposthús. Tað verður somuleiðis neyðugt at fara undir bygging av posthúsum á Tvøroyri og í Eysturoynni.

Telefonverkið.

Landsautomatiseringin verður sum ætlað liðug í ár, tá Sandoyggin kemur upp í netið, sum sambindur alt landið.

Men fulla nyttu burtur úr hesi stórileggióng fáa vit ikki, fyrr enn um eini 3-4 ár, tá nýggja støðin í Havn er liðug. Havnin er millumbygðastøð syri flestar bygdir, soleiðis at bíðitíðin at sleppa framat ónýttum linjum leingist munandi, so hvørt fleiri telefonfelagar verða settir til; tí verandi støð er alt ov lítil.

Byggingin í Havn hevur verið fyrireikað syri fleiri árum síðani, men sum kunnugt forðaðu byggimyndugleikarnir í Havn útbygging í verandi húsum verksins, og síðan tykist sum tørvandi semja um grundøkis spurningar í Havn verður at skjóta hesa bygging enn longur út í framtíðina.

Hesa ótolandi støðu kann almenningurin ikki góðtaka, og má tí landsstýrið nú umhugsa möguleikan av at ognartaka hóskandi øki til útbyggingina, sum als ikki tolir at bíða longur.

XXIX

Telefonverkið hevur annars fíngið umlagt part av teirri stuttfreistaðu fíggjing til langfreistað lán, og skuldi tí fíggjarviðurskiftini á hesum stovni verið í tryggari legu.

Orkumál.

Í tinginum liggar uppskot um setan av orkuráð at ráðgeva viðvíkjandi útbygging av orku okkara og viðvíkjandi royndum við nýggjum óroyndum orkuveitingum.

Neyðugt er at fáa hetta uppskot samtykt í hesi setu.

ENN meira átroðkandi er stöðutakan til, um felagskommunali stovnurin SEV við verandi möguleikum og umsitingarligu uppbygging verður fórrur fyri at tryggja okkum neyðugar orkuveitingar.

Skattamál.

Ein av teimum setningum, sum landsstýrið vildi fáa lagt úr hondum, var ein endurskoðan og nýskipan av skattalóggávuni og at lækka skattin á lág- og meðalinntökunum. Millum manna verður aloftast nýtt heitið skattalógin, tá talað verður um skattaskipan okkara. So er ikki. Skattaskipan okkara er samansett av fleiri umfatandi lögum, sum hvør hevur sín stóra týdning í samfeliagi okkara.

Í seinastu tingsetu fekst greitt úr hondum munandi broytingar í skattalóginu frá 1963, í lóginu frá 1971 um skattligar avskrivingar og í lóginu frá sama ári um ílögugrunnar. Um hesar broytingar kann í stuttum verða sagt, at nýggjur stigi varð gjördur til útrocning av landsskattinum, og lá í hesum ein rættiliga munandi skattalætti fyri lág- og meðalinntökurnar, men tiverri merktu fólk kanska ikki so nógvt til henda lættan, tá skattarokningin kom, tí nógvar av kommununum tóku part av hesi lækking aftur við eini hækking av skattaprosentinum.

Í seinastu tingsetu var skattingin av partafelögum heilt umskipað við nýggjari lóggávu, sum í høvuðsheitum var henda: Partafelög verða skattað við einum fórum prosenti av skattskyldugu inntökuni utan skattafrádrátt. Burturleggingin í ílögugrunn var hækkað og möguleiki var eisini gjördur fyri avseting í rakstrargrunn. Harafrat kom tann týðandi broyting, at vinningsbýti bert verður skattað við einum avgjaldi upp á 12,5%. Hesar broytingar skuldu borið í sær, at hesi felög verða eggjað at nýta avlopspening sín til nýilögur, og við at linka um ta dupultskattning, partafelags-eigarar hava verið fyri, skuldi hetta skapt áhuga fyri vinnufremjandi felagsskapi.

XXX

Avskrivingarlógin hevur, síðani hon kom í 1971, ligið undir nógvum tjaki. Ein tilík lög kemur altið at vera fyri broytingum við longri ella styri millumbili, tí hon stýrir fyri ein part ílogenum i skip og virki. Tann framda broytingin bar í sær, at avskrivingarrætturin í skipum varð nakað skerdur, við tað at parthavari bert skuldi kunna avskriva ein triðing av aðrari inntøku.

At endurskoða og nýskipa alla okkara skattalóggávu er eitt stórt og tíðarkrevjandi arbeiði, og er forarbeidið sera umsatandi og kantska tungligt politiskt at fáa ígjönum. Landsstýrið tók tí omanfyri nevndu partar fyri seg og fekk teir samtyktar av tinginum. Viðvíkjandi framtíðar arbeiði við skattalóggávuni kann sigast, at landsstýrið hevur arbeiðsbólk sitandi, hvørs uppgáva er at arbeiða fram ímóti einum uppskoti, ið landsstýrið kann leggja fram í hesi tingsetu. Ætlan landsstýrisins er í høvuðsheitum at fáa framt eina bruttoskattaskipan, avtøku av samskattningini av hjúnum og broyting í reglunum fyri kommunuskatti, og annars miðar landsstýrið ímóti at gera skattareglurnar einfaldari.

Landsbanki.

Nevnd av serfrøðingum hevur hetta seinasta árið viðgjört banka-, peninga- og fíggjarumsitingarligu spurningar okkara.

Álit hennara fyriliggur í september mánaða, og vil landsstýrið tá syri-reika lóggávu um landsbanka, so tingið kann taka støðu í hesi setu.

Ymsar lógir.

Uppskotið til nýggja príslög, sum landsstýrið legði fyri tingið í seinastu setu, verður vónandi samtykt í hesi setuni; mest týðandi broytingin miðar ímóti at sleppa fóroyskum brúkarum undan óneyðugari vørudýrkan orsakað av ov nógvum millumhandlarum.

Flogvallarleingingin, sum byrja skal í heyst, gerst munandi dýrari enn upprunaliga mett. Landsstýrið fer at útvega sær heimild til at rinda helmingin av hesum meirkostnaði. Ríkissjórnin hevur mælt til, at staturin rindar hin helmingin.

Ymsar lógir, sum broyttar eru í hinum partinum av ríkinum, t. d. arvalög, hjúnarbandslög, ferðslulög og ymsar greinir í straffilögini liggja hjá heimastýrinum til støðutakan. Lóginar skulu sjálvsagt lagast eftir fóroyskum viðurskiftum, men í ríkisfelagsskapi ber ikki til, at tey privat-rættsligu viðurskiftini hjá borgarunum, sum eiga ríkisrætt í øllum þortum av ríkinum, eru alt ov ymisk, so ein fær ymsa viðgerð alt eftir hvar ein í Jøtuni er staddur.

Gongdin í fiskiveiðusamráðingunum 1976/77.

Tíðliga á árinum 1976 varð greitt, at strandalondini kring Norðuratlants-havið fóru at seta fiskimarkið út á 200 fjórðingar. Hetta gjördist verunleiki fyrstu mánaðirnar av 1977.

Landsstýrisuppskotið um útflyting varð samtykt 6. august í fjør, og leikurin framdurl. januar 1977, meðan uppsøgnin av fiskiveiðusáttmálanum frá 1973 um veiðuna undir Føroyum fekk gildi 1. mars 1977.

Tað var longu í 1975 og 76 greitt, at nýskipanin á havinum fór at hava avleiðingar við sær, fyrst og fremst tær, at næstan allur langfarafiskiskapur føroyinga kom at liggja innan fyri markið hjá øðrum londum.

Eisini kom hetta at bera í sær, at tær millumtíjóðanevndir, ið hava skipað fyri fiskiskapinum í eystara- og vestara partinum av Atlantshavi, nevnliga NEAFC og ICNAF, fóru at fáa annað líki um so var, at tær skuldu halda fram ein part av tí arbeiði, tær høvdu gjørt framanundan, og samstundis var greitt í hesum føri, at strandalondini fóru at hava meira at siga — og nokk tað heilt avgerandi orðið viðvíkjandi fiskiskapinum á teirra havleiðum.

Seinastu máanaðarnar í 1976 vistu vit, at vit komu at standa við skerdan lut, serliga innan fyri kanadiskt havøki, og við storri skerjingum enn vit framanundan høvdu roknað við, men hetta gjørdi seg ikki bert galldandi fyri føroyingar, men fyri allar aðrar tjóðir, sum høvdu fiskað innan fyri kanadiska markið.

Samanumtikið kann sigast, at tær broytingar, sum longu fyri meira enn ári síðani kundu hómast, komu knappligari og vóru meira skerjandi, enn menn høvdu roknað við framanundan.

Tað var landsstýrinum greitt, at tað bleiv eitt stórt og tiðarkrevjandi arbeiði at royna at koma til samráðingarborðið við øll tey lond, har vit vanliga hava havt fiskiskap. Farna árið hevur tí verið merkt av nógum samráðingum við mong ymisk lond, og í fyrrapartinum av 1977 er eydnast landsstýrinum at fáa ávis samráðingarúrslit og við fleiri lond sáttmálar, sum røkka styttri ella longri.

Í februar mánað fekk landsstýrið sáttmála við Ísland um lodnufiskiskap við Ísland í vår, móti at íslendingar fingu loyvi til svartkjaftafiskiskap á føroyskum øki, og eydnaðist tað føroysku nótaskipunum at fáa heim til Føroya til virkingar her øll tey 25.000 tonsini, sum vit fingu loyvi at veiða á íslendskum havøki.

Við Noreg fekst sáttmáli í lag í vår, og kunnu vit eftir honum halda áfram við okkara toskafiskiskapi í Norðurnoregi og á norsk/russiskum øki, og tilskilar hann rætt til ávisar nøgdir av ídnaðarfiski og makreli í sunnasta parti av norskum havøki, móti at norðmenn sleppa at fiska við línu og gørnum eftir ruti undir Føroyum og at trola eftir svartkjafti.

Um sama mundið hevur landsstýrið havt tingingar við Svøríki, Eysturtískland, Póland og Sovjetsamveldið, um stuttfreistaði loyvi at veiða svartkjaſt á færoyiskum havøki.

Landsstýrið hevur fleiri ferðir heitt á kanadisku stjórnina um beinleiðis samráðingar um færoyiskan fiskiskap á kanadiskum havøki tryggjaðan í sáttmála fyri longri tíðarskeið, men enn hevur ikki eydnast at fáa slíkar beinleiðis samráðingar í lag. Kortini hevur eydnast okkum í hesum tíðarbili at útvega færoyiskum bátum ávis rættindi til smærri kvotur á kanadiskum øki, eitt nú rækjubátunum at sleppa vestur um miðlinjuna millum Vesturgrønland og Baffinsland, at hækka toskakvotuna nakað, svartkalvakvotuna og at fáa eina kvotu uppá 2000 tons av lodnu í sunnara økinum. Hetta loyvi in tíverri so seint, at kvotan verður ónýtt í ár; vónandi kann hesin nøguleiki útbyggjast komandi ár.

Landsstýrið hevur alla tíðina síðani á ólavssøku í fjør havt samband við andsráðið í Grønlandi og donsku stjórnina um veiðumøguleikar okkara í Vesturgrønlandi, og hevur tað eydnast okkum at útvega færoyisku rækjubátunum eina kvotu uppá 12.000 tons fyri árið 1977. Saman við veiðuni kanadisku megin skuldu kunnað verið veidd eini 15–16.000 tons í ár, og er rækjuflotin soleiðis tryggjaður í ár.

Haraſturímóti var toskafiskiskapur okkara í Grønlandi knappliga steðg-aður fyrst í juni mánað í ár, tá tað vísti seg, at grønlendingar, útlendingar og vit sjálvir høvdú fiskað munandi meira av toski enn roknað var við, soleiðis at vandi var fyri, at tað sum eftir var av tí loyvdu veiðuni av toski, ikki fór at vera nóg mikið til grønlendingar sjálvar, og kom hetta ógviliga illa við, av tí at vit ikki singu loyvi til teir garnabátar, sum vanliga plaga at royna í Vesturgrønlandi um heystið.

Onkur hevur mett, at um trolararnir høvdú veitt nakað minni, kundi loyvi fingist til ávist tal av garnabátum; hesa meting hevur landsstýrið ikki. Sum leikur nú fór, singu vit við teim 6–7.000 tonsunum, veidd eru, stærri part av ríkiskvotuni uppá 19.000 tons, enn vit frammanundan høvdú væntað.

Fiskiskapur, sum menn mettu ógvuliga høgt at varðveita, er Norðsjóvarfiskiskapurin, og varð longu í februar mánaða gjørdur ein sokallaður rammusáttmáli við EEC, eftir hvørjum partarnir skuldu royna at varðveita eina ávisa javnvág í veiðumøguleikunum hvør hjá øðrum.

Orsakað av óvissu um fiskivinnupolitikk EEC-landanna hvort móti øðrum ella sínámillum hevur verið ógvuliga stríggjíð at fylla henda rammusáttmálan út við konkretum innihaldi, og av teirri orsøk hevur hesin fiskiskapur ferð eftir ferð verið tikan upp til nýggjar samráðingar, og ofta fyri so stutt tíðarskeið sum ein mánað í senn.

Gera vit støðuna upp og spyrja, hvussu hesin rammusáttmáli hevur virkað, mugu vit siga tað, at gongdin farna partin av hesum ári ikki hevur

XXXIII

verið til fyrimuns fyrir okkum. Sildabann meginpartin av tíðini, bann fyrir hvítatingsbrøðraveiðu á ávísum leiðum, hetta at meginparturin av kraftblokkaflotanum ikki veiddi í Norðsjónum, meðan lodnuveiðan fór fram, og at ávist tal av skipum fór á svartkjaftaveiðu í staðin fyrir í Norðsjógvinn hava saman við náttúru givnum orsökum gjort, at veiðutøl okkara eru bert einbrøkpartur av tí, tey hava verið í Norðsjónum. T. d. hevur fingist lítið av makreli og nærum einki av brislingi, sum annars hevur verið loyvt at veiða ótarnað.

Sum kunnugt er veiða EEC-landanna undir Føroyum minkað nakað, serliga viðvíkjandi toski og hýsu, soleiðis at hesi lond ikki hava havt loyvi at fiska meira enn 60% av loyvdu veiðuni í fjør í hesum stovni. Tá hugsað verður um, at fransmenn og tyskarar hava havt stóra hjáveiðu av toski og hýsu, teim ikki var ætlað, og at trupult hevur verið hjá bretum at veiða loyvdu nøgdírnar, kann metast, at EEC-lond valla hava veitt 50% av toska- og hýsuveiðuni í fjør.

Samanlagt hevur Bretland havt munandi minni fiskiskap undir Føroyum í ár í mun til árini frammanundan, tað sama kann sigast um Vesturtýskaland, meðan Frakland, sum hevur veitt lítið av toski íár og minni av upsa enn fyrr, hevur veitt stórar nøgdir av blálongu og tí man hava eins góð úrslit og áður undir Føroyum.

Taka vit veiðuna í donskum og norskum sjógví frá, er veiða okkara í brettska partinum av Norðsjónum knappliga 40.000 tons, meðan veiða EEC-landanna undir Føroyum er 35.-56.000 tons av gagnfiski.

Seta vit avreiðingarvirðið av hesum tonsum upp ímóti hvørjum øðrum, er tað, sum EEC-lond hava veitt undir Føroyum, fleiri ferðir meira í virði enn tað, vit veiða á bretskum øki, t. v. s. at í lötuni eiga vit veiðurætt hvør hjá øðrum, men í virði er eingin javnvág.

Afturat hesum kemur, at tað, vit kunnu veiða í Norðsjónum við kraftblokki, altið vil vera merkt av óvissu, um avmarkingar eru ella ikki, meðan EEC-londini altið kunnu rokna við einum ávísum fiskiskapi undir Føroyum, tá roynt verður.

Hvitingsbróðurveiða okkara í Norðsjónum er einasti partur av veiðu okkara, sum er toluliga vissur, men har vera nú avmarkingar settar í verk.

Útlitið fyrir komandi ár liggar á ávísum leiðum toluliga greitt fyrir, eitt nú fyrir okkara fiskiskap við Noregs og Ruslands strendur. Vit rokna eisini við at kunna halda áfram við fiskiskapinum í Íslandi og vilja taka upp samráðingar um at fiska lodnu stærri part av árinum enn í ár. Vit vóna í hesum ári at kunna fáa samráðingar við Kanada, sum kunnu útvega okkum betri sömdir enn tær, sum nú eru, og landsstýrið vil hava eyguni opin fyrir øðrum möguleikum, sum kanska kunnu koma upp á øðrum fjarleiðum.

Landsstýrið hevur lagt stóran dent á, at fiskirannsóknirnar hava verið og

XXXIV

vera so fjølbroyttar sum gjørligt, og tað hómast ávísir mæguleikar á djúpum vatni á færøyska økinum, sum menn hava vitað minni um áður.

Ávísir mæguleikar eru í Eysturgrønlandi, men eru teir tíverri ov litið royndir. Her má ein betri medvirkan fáast í lag frá vinnuni, tí hóast bæði trolarum og línumskipum tørva viðari ræsur, hevur ikki borið til at tryggja sær tær veiðunøgdir í Eysturgrønlandi í ár, sum kanská gerast grundarlag undir veiðubýti har næsta ár. Tað lyndið, sum er við at taka seg fram, at hitt almenna einsamalt skal rinda kostnaðin av at finna nýggjar mæguleikar, eיגur ikki at vinna, tí so orka vit ikki.

Óvissan, vit liva undir, er serliga álvarsom, tá tað snýr seg um framtíðar mæguleikar fyri færøyskari veiðu undir Vesturgrønlandi. Her hava vit bæði grønlendsk ynski um at seta til síðis storrri partar til grønlendingar sjálvar og EEC-viljan til at fyriskipa veiðuni til fyrimuns fyri EEC-lond, sum bera ímóti okkara ynskum.

Okkara avmarkaðu mæguleikar í Norðsjónum eru tengdir uppi henda Grønlandssprung og verður tí ein av meginprungunum, vit nú skulu taka støðu til, um vit hava ráð til framhaldandi at lata ein yvirprís í veiðu undir Føroyum fyri at varðveita mæguleikar í Norðsjónum og fyri at fáa stundir at gera upp við EEC, hvat sjónarmið er sterkt í Grønlandi, teirra ella okkara og donsku stjórnarinnar. Henda sprung mugu vit greiða í august ella september.

Men vit mugu gera okkum greitt, at sjálvt um vit halda fram við hesum ójavna býti, har vit lata ein yvirprís við fiskaslögum, vit enn ikki veiða undir Føroyum, vil óvissan um, hvat kemur at henda í Norðsjónum enn eina langa tíð gera tað torfört at reka ein miðvísan fiskivinnupolitikk.

Eitt er tó givið, at skjótast gjørligt má ein virðismetan av okkara veiðu í Norðsjónum og EEC-veiðu undir Føroyum koma meira inn í myndina.

Eg havi fyrr mett, at hetta árið og kanská meginparturin av 1978 verður at ganga, áðrenn myndin stendur munandi greiðari.

Av teirri orsók at toska- og hýsustovnarnir voru so nýgv ovfiskaðir, sum teir voru í 1976, og av tí at mæguleikarnir á fjarleiðum eru avmarkaðir, hevur landsstýrið hildið tað verið rættast at vísa eitt vist varsemi í fiskiskipabygging, og vit noyðast at síggja í eyguni, at í framtíðini verður ikki gjørligt hjá øllum skipaflota okkara bert at troyta teir stovnar undir Føroyum, sum eru ovfiskaðir frammanundan, men heldur at fiska meira í teimum fiska-stovnum, sum eru undir Føroyum, og sum okkara veiðifør royna litið og einki í.

Allastaðni, har færøysk skip royna, eru tey undirgivin ávísum reglum og skipanum, sum hvørt einstakt land áleggur okkum. Hetta hevur ikki skapt litið av eykaarbeiði fyri umsiting okkara, og samstundis hava vit álagt

teimum útlendsku skipunum, sum veiða á fóroyskum øki, líknandi reglur og skyldur fyri at sleppa at veiða her.

Hin fóroyska vaktar- og bjargartænastan hevur nú fingið alla ta útgerð og myndugleika, sum neyðugt er fyri at ansa eftir, at hesar reglur verða fylgdar, og við Tjaldrinum, Dagstjørnuni og leigaðum flogfari tekur vaktar- og bjargartænastan nú lut í eftiransingartænastuni á fóroysku landleiðini javnbjóðis við donsku eftiransingartænastuni eftir sáttmála, sum er gjørdur partanna millum.

Teir spurningar, nevndir eru, um óvissuna í møguleikum okkara, eiga at finna loysn sína í ábyrgdarkendari samvinnu millum vinnulív og umsiting, millum løgting og virkandi fólkid og millum samgongu og andstøðu.

Landsstýrið kennir ábyrgd sína sum valdur skipari í tí dansi, her skal vera, og vil framvegis royna at fáa tað at liggja væl undir fóti og at ganga væl.

Samgongan vil framvegis treða dans saman við andstøðuni, men vil ikki kvøða ella skipa jarmakvæði ella harmakvæði. Slíkir harmatættir gerast ofta fótatraðk, og endurtókan fær dansin at ganga verri.

At taka av øðrum í dansi varð ofta nýtt í Føroyum, hóast slikt er mett ringur siður, og ætlar landsstýrið ikki at lata hetta henda, um ætlanin við harmatættum er sovorðin.

Eitt mugu vit kortini øll taka støðu til, og er tað hvørjum vit tæna, tá virkað verður fyri betri umstøðum her á landi.

Er tað demos ella er tað plutos, er tað fólkinum ella ríkidømisgudinum? Er tað demokratinum ella plutokratinum (ríkmannaveldinum)?

Er ikki ætlanin her at skapa ein verunligan felagsskap fyri tað fólk, sum hevur hug at búleikast á hesum oyggjum, men heldur at reka ein sjálvdráttarpolitikk, har stætt verður sett upp ímóti stætt við rangvenmdum myndum av, hvør tekur frá hvørjum, er einki endamál at virka fyri loysn av okkara lívssprungum í internationalum samanhangi.

Vit gera okkum greitt, at tað eru tvinnar götur, onnur løgd av demos og hin av plutos, vit gera okkum greitt, at á teirri fyrru draga vit eina línu og kenna, hvørji vandamálini eru og vita, hvat politikkur skal snúgvva seg um, meðan vit á teirri seinnu spæla okkum við at blásá cinstaklingamál upp til vandamál, tí okkum ongantíð föddust politisk mál og mið.